

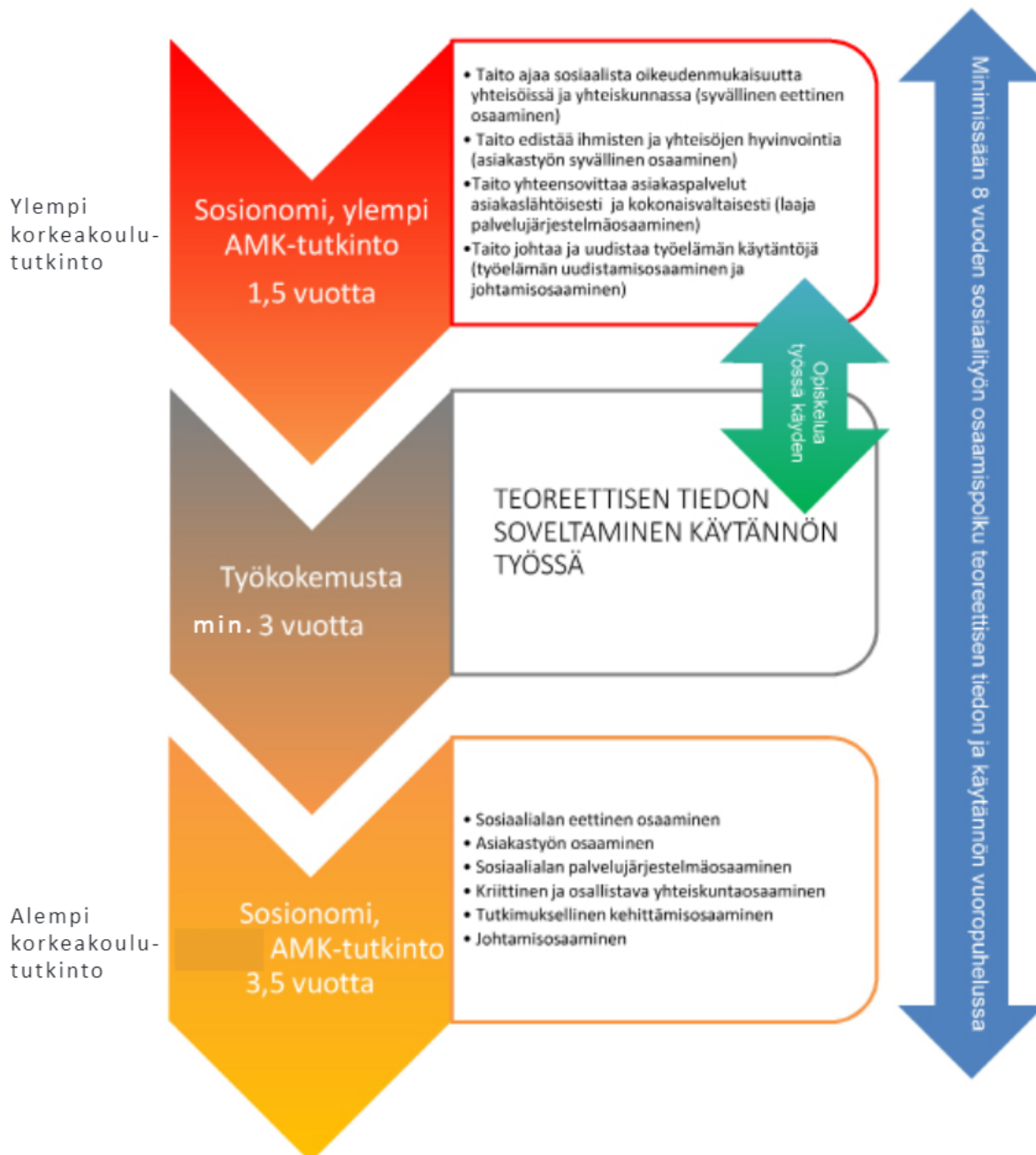

Sirkka Rousu & Merja Sinkkonen (toim.) ja verkoston YAMK-työryhmä

Sosionomi (ylempi AMK) -maisteritason tutkinto

Käytännöllistä viisautta ja ammatillista
sosiaalityön asiantuntijuutta

AMMATILLINEN OSAAMINEN SYNTYY TEORIAN JA KÄYTÄNNÖN VUOROPUHELUSSA

Tutkinnon asema koulutusjärjestelmässä ja työelämässä

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto on ylempi korkeakoulututkinto

Ammattikorkeakouluissa on voinut opiskella ylempää ammattikorkeakoulututkintoa vuodesta 2005 alkaen - tätä edelsi tutkintokoulutuksen kokeiluvaihe vuosina 2002 - 2005. Tutkinto vakinaistettiin osaksi Suomen korkeakoulujärjestelmää vuonna 2005, ja se antaa kelpoisuuden tehtävään, jossa vaaditaan ylempi korkeakoulututkinto. Lain mukaan ylempi ammattikorkeakoulututkinto on ylempi korkeakoulututkinto¹.

Eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä² ja siitä johdetussa kansallisessa tutkintojen viitekehyksessä sosionomi (AMK) -tutkinto sijoittuu tasolle 6 yhdessä muiden alempien korkeakoulututkintojen kanssa ja sosionomi (ylempi AMK) -tutkinto tasolle 7 yhdessä muiden ylempien korkeakoulututkintojen kanssa.

Korkeakoulujärjestelmässä ylempi korkeakoulututkinto rakentuu suoritettuna alemman korkeakoulututkinnon tuottaman osaamisen perustalle. Ammattikorkeakouluissa koulutus toteutuu tiiviissä työelämäyhteistyössä, mikä mahdollistaa opiskelijoille oppimisen ja ammatillisen kasvun autenttisissa työympäristöissä ja jatkuvan käytännön ja teoreettisen tiedon vuoropuhelun.

Ylemmän korkeakoulututkinnon laajuus on sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa 300 op. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan tutkinnoissa: AMK-tutkinnon laajuus on 210 op ja ylempi AMK-tutkinnon 90 op. Sosiaalialalla on ylempi AMK-tutkintoja kaksi: sosionomi (ylempi AMK) ja vanhustyöhön suuntaava geronomi (ylempi AMK), joka pohjautuu geronomi AMK-tutkintoon.

Osaaminen sosiaalialan ja sosiaalityön eri tehtäviin

Sosiaalialan henkilöstön kelpoisuudesta työelämän eräisiin tehtäviin on säädetty vuonna 2005 voimaan tulleella lailla³. Laki tulee korvautumaan sosiaalihuollon ammattihenkilölailla⁴, jonka mukaan tutkinnon suorittaneen tulee hakea laillistamispäätös toimiakseen sosiaalihuollon ammattitehtävissä. Lain valmistelu on osa hallituksen rakennepoliittista ohjelmaa. Vaativiin sosiaalialan tehtäviin vaaditaan jatkossakin ylempi korkeakoulututkinto.

EU- ja ETA -valtioissa suoritettuna suomalaista sosiaalialan ammattikorkeakoulututkintoa vastaavalla tutkinnolla voi hakea oikeutta toimia Suomessa laillistettuna ammattihenkilönä sosiaalityössä. Vastaavasti voi suomalaisen sosionomi (AMK tai ylempi AMK) -tutkintonimikkeen haltija hakeutua johonkin muuhun EU- tai ETA -valtioon sosiaalityöntekijäksi. Kuitenkaan luonnos Ammattihenkilölaiksi ei edelleenkaan antaisi suomalaisen sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneelle oikeutta toimia Suomessa sosiaalityöntekijänä.

Sosiaalialalle suuntaavassa sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnossa tuotetaan osaaminen ylempää korkeakoulututkintoa edellyttäviin sosiaalihuollon ja sosiaalityön erilaisiin asiantuntija- ja johtamisen tehtäviin. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa Sosiaalialan AMK-osaaminen -verkostohankkeessa 2007 - 2010 tuotettiin sosiaalialalle yhteiset ylempi AMK-tutkinnon kompetenssit: sosiaalialan asiantuntijaosaaminen, tutkimuksellisen kehittämisosaaminen sekä johtamisen osaaminen.⁵

Nämä ydinosaamiset tuotetaan jokaisen ammattikorkeakoulun sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon tutkinto-ohjelmassa. Ammattikorkeakoulujen sosiaalityöhön suuntaava minimissään kahdeksan vuoden käytäntösuuntautunut osaamispolku tuottaa sosiaalityön ja sosiaalityöntekijän tehtävissä vaadittavan osaamisen. Tutkinnon master-työ (opinnäytetyö 30 op) perustuu työelämän ajankohtaisen kehittämisidean tai ongelman määrittelylle ja ratkaisulle yhdessä työelämän kanssa. Opinnäytetyö valmistuu aina yhteistyössä työelämäkumppanin kanssa.

1 Uudistettu Ammattikorkeakoululaki 932/2014,11 §.

2 European Qualifications Framework, EQF

3 Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005; Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 608/2005; Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön opas 2007:18 Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset valtio-, kunta- ja yksityissektorilla.

4 Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön lakiluonnos hallituksen esitykseksi 24.11.2014 http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderid=9763020&name=DLFE-32637.pdf; HE 354/2014 vp.

5 Mm. Viinamäki Leena (toim.) 2010. Sosionomin ammatti ja työ 2010-2025. Havaintoja päätelmiä sosionomien (AMK ja ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornio AMK-julk. 3/2010.

Sosiaalityöhön suuntaava opintopolku sisältää vahvan työelämän käytäntöosaamisen: aiempi AMK-tutkinto sisältää useita käytännön työharjoittelujaksoja sosiaalialan eri palveluissa, ja tutkinnon suorittamisen jälkeen pitää olla toiminut sosiaalialan ammattitehtävissä vähintään kolme vuotta ennen ylempään AMK-tutkinnon opiskelua - useilla on alan työkokemusta tätä enemmän. Koulutusjatkumon kuluessa perehdytään sosiaalialan eri tehtäväalueisiin laajasti; kuten lapsiperheiden palveluihin, varhaiskasvatukseen, lastensuojeluun, koulun sosiaalityöhön, päihdepalveluihin, kuntouttavaan sosiaalityöhön, sosiaaliturvaan, mielenterveystyöhön, ikääntyneiden palveluihin ja hoivaan, vammais- palveluihin ja yhteisösosiaalityöhön.

Tutkinnon suorittaneiden työmarkkina-asema

Sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneet sijoittuvat nimenomaan tehtäviin, joissa edellytetään sosiaalialan osaamista. Tutkinnosta valmistuneet sijoittuvat⁶ hyvin monipuolisesti työelämän erilaisiin asiantuntija-, kehittämis- ja johtamisen tehtäviin, kuten (ks. myös takakansi)

- sosiaalialan järjestöjen ja yritysten kehittämis- ja esimiestehtäviin, joissa tehtävän koulutusvaatimuksena on erityisesti sosiaalialalle soveltuva ylempi korkeakoulututkinto,
- valtion sellaisiin organisaatioihin, joissa vaaditaan sosiaalialan koulutus, kuten työvoimahallinnon ja sosiaalialan yhteisorganisaatiot (mm. työvoimanpalvelukeskus, TE-keskukset, Rikosseuraamuslaitos),
- sosiaaliturvaetuuksia hoitaviin organisaatioihin, kuten KELA:lle tai vakuutus- ja kuntoutuslaitoksiin esimerkiksi kuntoutusohjaajiksi ja -asiantuntijoiksi,
- kuntiin ja kuntayhtymiin sekä kunnallisiin liikelaitoksiin ja yhtiöihin työllistytään mm. palvelualueen johtajaksi, palvelualueen koordinaattoriksi, palveluesimieheksi, sosiaalijohtajaksi, päiväkodin johtajaksi, koulukuraattoriksi, johtavaksi sosiaaliohjaajaksi tai johtavaksi perhetyöntekijäksi,
- erilaisiin kehittämishankkeisiin projektipäälliköiksi, erityisasiantuntijoiksi osaamiskeskuksiin ja TKI-organisaatioihin,
- osa valmistuneista (AMK ja ylempi AMK) toimii myös sosiaalityöntekijöinä tai sosiaalityön johtajina järjestöissä, yhteisöissä ja yrityksissä.
- kuntien sosiaalityöntekijän ja lastenvalvojan tehtävissä ylempi AMK-tutkinnon suorittaneet katsotaan kuitenkin epäpäteviksi v.2005 sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuuslain sekä parhaillaan valmisteilla olevan Ammattihenkilölain mukaan. Kuitenkin arviolta kolmanneksessa kuntien sosiaalityöntekijän tehtävistä toimii määräaikaisena viranhaltijana sosionomi (AMK) tai (ylempi AMK) -tutkinnon suorittanut. Asiakastyön ja henkilöstön sekä johtamisen kannalta on kestävämpää, että sosiaalityössä virkasuhteita hoidetaan vuosi toisensa perään katkolla olevilla määräaikaisilla työntekijöillä. Kunnissa sosiaalityöntekijöiden työvoimapula myös helpottuisi kun sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneet voisivat hakeutua ja toimia pätevinä sosiaalityöntekijöinä -tehtävässä vaadittava osaaminenhan tutkinnon suorittaneilla on.

Kunnat ovat kehittäneet mm. työvoimapulasta johtuen henkilöstön tehtävärakenteita ja moniammatillista tiimityötä niin, että kussakin ammattitehtävässä olisi siihen parhaiten soveltuva tutkinto ja sen tuottama osaaminen.

Ylempää korkeakoulututkintoa edellytettävissä tehtävissä määritetään milloin tarvitaan käytäntösuuntautunutta ammattikorkeakoulupohjaista sosiaalityön ja milloin teoreettisesti suuntautunutta yliopistopohjaista sosiaalityön osaamista. Rekrytoinnin tuleekin perustua sosiaalityön eri tehtävissä tarvittavan osaamisen mukaan. Ammattihenkilön laillistamispäätös ja sen liitteet kuvaavat hakijan osaamisen.

Osaajia vaativaan asiakastyöhön, johtamiseen ja työelämän toimintakäytäntöjen uudistamiseen

Ammattikorkeakoulujen sosionomi (ylempi AMK) -tutkinto tuottaa sosiaalialan ja hyvinvoinnin laaja-alaisia asiantuntijoita, jotka osaavat uudistaa ja johtaa asiakastyötä sekä kehittää sosiaalialan eri palvelualueiden toimintakäytäntöjä ja palveluja yhteistyössä asiakkaiden, monialaisten verkostojen sekä yhteisöjen kanssa. Yksi keskeinen osaamisalue on yhteiskunnallinen vaikuttamistyö sosiaalisten ongelmien ehkäisemisessä ja vähentämisessä mm. tutkimuksellisen kehittämisen menetelmin. Tutkinnon opetus kehittyi muuttuvien tarpeiden mukaan jatkuvassa keskusteluyhteydessä työelämän ja kansalaisten kanssa.

⁶ Mm. Viinamäki, Pohjola ja Kuosmanen 2013. Sosiaalisen ”paikka” sosiaalialan työ- ja koulutusmarkkinoilla. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen 17.12.2004–2012. (käsi kirjoitus, tulossa); Kunnallinen työmarkkinalaitos KT -tutkinnot ja ammatit 2013.